

תורת הקורא

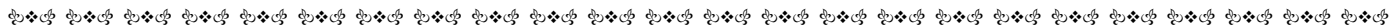
ובו הוראות מפורטות לבעלי קריאה

הלכות ומנהגים, דיוקים ודקדוקים, הערות וביאורים, חילופי נוסחאות, הקשורים בקריאת פרשת השבוע

הערות, הארות, ביקורת, שאלות, רעיונות, וכן תרומות להשתתפות בהוצאות הגליונות, יתקבלו בכרחה במכון כמו"כ אפשר לשלוח בקשה לקבלת הגליונות במייל: tameytora@gmail.com פקס: 153775150494

גליון מס' 144
פרשת אחרי
ה"א תשע"ו

גליון זה יו"ל ע"י מכון 'טעמי תורה' תודה לכל העוזרים והמסייעים שגליון זה יראה אור © כל הזכויות שמורות, ניתן לצלם ולהדפיס כמות שהוא ללא שינוי

דיוקים ודקדוקים

נח לפני אות גרונית, יש להזהר שלא תבלע האות הגרונית. ולהלן רשימת המילים בפרשה שיש להזהר בהן בזה: **ובעד. מטמאת. ומפשעיהם. טמאתם. תטהרו. טמאתה. לטמאתה. פשעיהם. ומזרעה. לרבעה. נטמאו.**
ט"ז ה': **ומאת** - יש להזהר שלא להבליע את האל"ף וישמע שקרא 'ומת'.
ט"ז ז': **פתח** - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של התי"ו, שלא ישמע שקורא 'פסח' בסמ"ך". (וכן הוא להלן (י"ז ד', ה', ו', ט').
ט"ז י': **יעמדתי** - יש אומרים שהי"ו ד בקמץ קטן, ויש אומרים שהי"ו ד בקמץ גדול.

ט"ז ב': **בענין** - הבי"ת בסגול. ואין לקרוא 'בענין' בשווא נע.
ט"ז ד': **כתנתת בדך** - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כתנתת בדך' ש'.
ומקנסיבד - יש לנגן את הטעם כראוי במקף, עם העמדה קלה במתג שבי"ו ד. ואין להשמיט את המקף ולהטעים 'ומקנסי בד'.
יהיו - יש לבטא את הה"א בשווא נח. ולא להבליעה ולקרוא 'ייו', או לקרוא 'יהיו' בחיריק הה"א. וכן הוא להלן בתיבות: **יהיה. תהיה.**

ובאבנט - הבי"ת בשווא נח. ויש להזהר שלא להבליע את האל"ף שאחריה ולקרוא 'ובבנט'. וכן בכל מקום בו מנוקד שווא

המנוקדות בניקוד השורוק, אלא אות אחת, לכן דינה כקבוץ, שהיא תנועה קטנה ולא כשורוק שהיא תנועה גדולה. ויש מקומות שהרבה טועים ומבטאים שווא נע אחר שורוק בראש מילה.

מחמת קלות האות הגרונית במבטא, כאשר יש לפנייה אות המנוקדת בשווא נח, יש נטייה להשמיט את האות הגרונית מהמבטא, ולנקד את האות שלפניה בניקוד שלה במקום בשווא נח (כגון: מלך במקום מלאך, שמון במקום שמעון, וינג במקום וינהג). וזה מצוי פעמים רבות, וצריך זהירות רבה מאד ע"מ לא להיכשל בזה. וכבר הזהיר על זה ביסוד ושורש העבודה (שער שלישי פרק שני), והאריך שם להראות לעין כל את גודל קלקולי התיבות וחסרון האותיות במי שאינו נזהר לקרוא כראוי. וציון לדבריו בבאור הלכה (סימן ס"א, ד"ה דיגש).

שהגיית התי"ו הרפה דומה להגיית הסמ"ך, ואם יקראנה ממש כסמ"ך, שינה משמעות. ומי שאינו יודע להגות את התי"ו כהוגן, אלא רק כסמ"ך, היה מקום לומר שעדיף שיקראנה בדגש קל, מאשר שיקראנה כסמ"ך ותשתנה המשמעות.

אך בשו"ת פאת שדך (ח"א סימן כ"ד) אין דעתו נוחה מזה, וכתב שאין לחדש שיבושים כנגד משפטי לשון הקודש, כי השיבושים הישנים שאנחנו אנוסים במבטאם אין להקפיד עליהם כל כך, ויש לזמזמם למה שאמרו ודלוגו עלי אהבה (מכובא בתוס' במסכת עבודה זרה דף כ"ב ע"ב ד"ה רגלא, בשם המדרש), וכשם שחס הקב"ה על השיבוש של עם הארץ שאין בו דעת ללמוד, כך חס על השיבוש שהורגלו בו הדורות וקשה לנו לעוקרו.

והוסיף, שמי שלבו חרד ואינו רוצה לסמוך על המנהג שהורגלו בו, מוטב שילך אל בני תימן וירגל לשונו בקריאת תי"ו רפה כהוגן, אך לא יחדש שיבושים לקרוא בתי"ו דגושה.

שדרך האות הקודמת לחטף, להקדד בניקוד החטף. וכיון שהאות הגרונית שאחר הקמץ מנוקדת בחטף קמץ קטן, מסתבר שהקמץ שלפניו הוא קמץ קטן.

ואמנם אין דרך קמץ קטן לבוא בהברה פתוחה, אך כאן ההברה סגורה במקורה, שהלא האות הגרונית היתה ראויה להינקד בשווא נח (עמ"ד), ורק בגלל שדרך שווא נח באות גרונית להתרחב לחטף, הורחב השווא שבאות הגרונית לחטף קמץ ונפתחה ההברה. וכיון שבמקור ההברה היתה סגורה, דינה כהברה סגורה, ולכן יכול לבוא בה קמץ קטן.

שהרי כתבו המדקדקים (ראה ר"ק מיכה ב' י"ב ותהלים פ"ו ב') שקמץ עם מתג הוא

ה"א הידיעה (או אחת מאותיות כל"ב הכוללות בתוכן ה"א הידיעה) מנוקדת בדרך כלל בפתח (כגון: השמים, במים), ולפני אותיות הח"ע המנוקדות בקמץ גדול, ה"א הידיעה מנוקדת בסגול (כגון: הקמון, הקצה, הקרים, הקשיר).

וכשבאה אחת מאותיות השימוש כל"ב הכוללת בתוכה ה"א הידיעה לפני אותיות הח"ע קמוצות, ומנוקדת בסגול (כגון: בקרה, בקרים, בקרב, בקריש, קחציה, קחוק, לקרים), יש להקפיד שישמע שקורא את אות השימוש בסגול, ולא בשווא, שאם את השימוש בשווא, לא כלולה בה ה"א הידיעה, ויש בזה שינוי משמעות. וכן להיפך, כאשר באה אחת מאותיות כל"ב לפני אותיות הח"ע קמוצות, ומנוקדת בשווא (כגון: קחוק, קחציה, קשון), יש להקפיד שלא ישמע שקורא את אות השימוש בסגול, וממילא תהיה כלולה בה ה"א הידיעה.

וה"א זו נהגית כמו מפיק ה"א שבסוף תיבה, כגון בתיבות **עמיה' אתה'**, וכדומה.

וגם כאן באמצע תיבה הוא נקרא מפיק ה"א. ויש הטועים לחשוב ש'מפיק' הוא דוקא הנקודה הבאה באות ה"א שבסוף תיבה, אך באמת 'מפיק' פירושו מוציא, דהיינו שהה"א נשמעת ונהגית בשווא נח, אף אם היא באה באמצע תיבה, ולא כמו בתיבה 'פדהצור' (במדבר א' י') וכדו', ששם הה"א אינה נהגית כלל.

והטעם לכך שנקודת המפיק באה רק בסוף תיבה, משום שבאמצע תיבה (כגון בתיבת 'יהיה'), ע"י שהאות מנוקדת בשווא יודעים שהיא נקראת, ולכן אין צורך בנקודת המפיק. ובסוף התיבה לא רצו לנקד בשווא, מפני שיש תיבות המנוקדות בסופן בפתח גנובה ובמפיק יחד, כגון: 'גבה', 'יגיה', ואילו היו מנקדים בשווא ולא בנקודת המפיק, היה צורך לנקד בניקוד כפול, גם בפתח וגם בשווא, וכיון שלא ניתן לנקד את אחת בשני ניקודים שונים, המירו את סימון השווא באות ה"א שבסוף תיבה לנקודה בתוך האות.

ויש לציין, שישנם כ"י בהם כאשר יש חשש לבליעת הה"א בשגה באמצע תיבה, מוסיפים את נקודת המפיק אף באמצע תיבה, ואע"פ שהיא מנוקדת גם בשווא, וכגון בכ"י לנינגרד שמנוקד: 'בְּהֶשְׁמָה' (ויקרא כ"ו מ"ג), 'פְּדֵהְאֵל' (במדבר ל"ד כ"ח), 'יְהִדְפְנָה' (שם ל"ה כ'). וכן בכ"י ששון 507 מנוקד 'פְּדֵהְאֵל'. וכן כתב באור תורה שבספרים ספרדיים מנוקד 'בְּהֶשְׁמָה' עם נקודת המפיק בה"א, והביא דבריו בקסת הסופר ח"ב.

ואע"פ ששורוק היא תנועה גדולה, ולכן השווא שאחריה נע, זה רק בשורוק הבא באמצע תיבה, אך שורוק בראש תיבה היא תנועה קטנה, משום שכל שורוק היא ניקוד האות שלפניה, ובראש מילה שאין אות לפנייה, נקרא כאילו יש אל"ף לפנייה (עין מנחת שי בראשית א' ד'), ומ"מ כיון שאין כאן שתי אותיות

ט"ז י"א: אֶשְׁרֵלֹו - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים 'אֶשְׁרֵלֹו'.

ט"ז י"ג: וְנָתַן אֶת־הַקְטָרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יי - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתביות 'עַל הָאֵשׁ', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר¹ שבתביות 'אֶת הַקְטָרֶת', שאם לא יטעים כראוי ישמע שפירושו שהאש לפני ה', בעוד שפירושו שיתן לפני ה'.

ט"ז ט"ו: אֶת־שְׁעִיר - השי"ן בשווא נע. ואין לקרוא 'שְׁעִיר' בצירי. וכן הוא להלן (ט"ז ב"ז).

ט"ז ט"ז: לְכַל־חֲטָאֲתָם - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים 'לְכַל חֲטָאֲתָם'. וכן הוא להלן (ט"ז ב"א, ל"ד).

לְכַל־חֲטָאֲתָם - הטי"ת בחולם, והוא לשון רבים. ויש להזהר שלא ישמע שקורא 'חֲטָאֲתָם' בקמץ, שהוא שינוי משמעות ללשון יחיד. וכן הוא להלן (ט"ז ב"א, ל"ד).

טְמָאֲתָם - האל"ף בחולם, והוא לשון רבים. ויש להזהר שלא ישמע שקורא 'טְמָאֲתָם' בקמץ, שהוא שינוי משמעות ללשון יחיד.

ט"ז י"ז: עַד־צִאֲתָו - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים 'עַד צִאֲתָו'.

ט"ז י"ח: אֶשְׁרֵלִפְנֵי יי - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'אֶשְׁרֵלִפְנֵי יי'.

ט"ז י"ט: וְקִדְשׁוּ - הדלי"ת בדגש, והשווא נע.

ט"ז כ"א: וְאֶת־כָּל־פְּשְׁעֵיהֶם - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים וְאֶת־כָּל פְּשְׁעֵיהֶם.

עָתִי - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֶתִי' באל"ף².

ט"ז כ"ו: וְהַמְשַׁלַּח - המ"ם רפה, ובשווא נע.
ט"ז כ"ז: אֶת־עֲרֹתָם - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֲוֹרֹתָם' באל"ף³.

ט"ז כ"ט: בְּעֶשְׂוֹר - הבי"ת בסגול. ואין לקרוא 'בְּעֶשְׂוֹר' בשווא נע⁴.

בְּתוֹכָם - הכ"ף הראשונה בשווא נע. ואע"פ שיש ספרים המנקדים 'בְּתוֹכָם' בחטף פתח, אין להגותה כפתח, אלא כשווא נע פשוט⁵. וכן הוא להלן (י"ז י"ב).

ט"ז ל': עֲלֵיכֶם - ראוי להקפיד על הגייה נכונה של העי"ן, שלא ישמע שקורא 'אֲלֵיכֶם' באל"ף⁶.

י"ז ד': דָם יִחְשָׁב - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להשמיט את המונח ולהטעים 'דָם־יִחְשָׁב' במקף.

י"ז ח': אֶשְׁרֵי־עֲלָה עֲלָה אוֹזְבַח - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'אֶשְׁרֵי עֲלָה עֲלָה אוֹזְבַח'.

י"ז י"ב: לֹא־תֹאכַל דָם - הטעם מלעיל בתי"ו⁷.

לֹא־יֹאכַל דָם - הטעם מלעיל ביו"ד⁸.

י"ז י"ג: אֶשְׁרֵי יָצוּד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֶשְׁרֵי יֹאכַל - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתביות 'או עוף', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר⁹ שבתבית 'חַיָּה', שאם לא יטעים כראוי ישמע שהציווי הוא על כל חיה, וכן על עופות הראויים לאכילה, בעוד שהציווי הוא על חיות ועופות הראויים לאכילה.

בְּעֶפְר - הבי"ת בסגול. ואין לקרוא 'בְּעֶפְר' בשווא נע¹⁰.

י"ח ב': אָנִי יי אֶ־לְהִיכֶם - יש להקפיד לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להחליף בין המרכא והטפחא ולהטעים 'אָנִי יי אֶ־לְהִיכֶם'. וכן הוא להלן (י"ח ד', ל').

אין בקיאים בחילוק שבין אל"ף לעי"ן, אך בכל זאת כתב (סימן ס"א סעיף ח') שבקריאת שמע יש לדקדק להפרישם זה מזה, וכתב עוד (סימן ס"ב סעיף ב') שהמדקדק במצוות יראה לדקדק בזה הרבה בכל התורה, ושכרו גדול כשמדקדק בזה, ובפרט במקום שאם קורא שלא כראוי משתנה המשמעות.

¹ עיין במאמר על השווא שאחר ה"א הידיעה. וכן מוכח שהמ"ם בשווא נע מזה שיש מתג לפני המ"ם, ומילה זו אינה מופיעה ביוצאים מן הכלל במסורה הנקראים בשווא נח למרות המתג. וכן מוכח מזה שבכמה כתבי יד (ט"ה ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז) המ"ם כאן מנוקדת בחטף פתח (והיינו שהשווא נע, כמבואר במאמר החטפים שחטף פתח באות לא נרונת הוא סימן לשווא נע), וכן כתב אור תורה כאן שברוב ספרי ספרד המ"ם בחטף פתח, ומוכח שהשווא נע.

² כמבואר בארוכה במאמר החטפים שחטף פתח זה הוא ניקוד מושאל הבא לסמן על שווא נע, ואינו חטף פתח ממש.

³ משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

⁴ וכתב האור תורה בספרו דרך חיים (והוא האצבע הרביעית מספרו שתי ידות, דף ק"ח ע"ב), שהמטעים 'אָנִי יי אֶ־לְהִיכֶם' במרכא טפחא, משנה משמעות, שאם אין טפחא בתבית 'אָנִי', משמע אני ה' אלוקיכם, ואפשר שגם אחר יהיה אלוקיכם, אבל כשקורא תבית 'אָנִי' בטעם טפחא, אז משמע רק אני ולא אחר. ומשום כך בכל מקום שכתוב הצירוף 'אָנִי יי אֶ־לְהִיכֶם' יש טפחא בתבית 'אָנִי' (והובאו דבריו בשלמי ציבור, ובשערי תשובה טף סימן ס"א).

והוסיף שם האור תורה, שכאשר תבוא תבית 'כִּי' בתביר קודם לתבית 'אָנִי', לא מוטעים 'כִּי אָנִי יי אֶ־לְהִיכֶם' בטפחא בתבית 'אָנִי', אלא מוטעים 'כִּי אָנִי יי

קמץ גדול, ואף כשנראה שע"פ משפט הלשון הוא אמור להנקד בקמץ קטן. וכן כתבו המדקדקים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש או שווא נח אחר הקמץ הוא בהכרח קמץ גדול. וכך היא מסורת הספרדים שכל קמץ שאין אחריו שווא נח או דגש, הוא נהגה כקמץ גדול.

¹¹ בניגון הטעמים המקובל יש נטיה לנגן ולהטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירושו הענין. וכבר העירו על טעות נפוצה זו של הטעמת התביר בניגון מפסיק יותר מאשר הטפחא והשיבוש הנגרם מזה, בספר דברי קהילות (עמ' 48 הערה י'), ובספר עלה יונה (עמ' ת"ה).

ובמשנה (פסחים ג"ה ע"ב) איתא, שאחד מהדברים שאנשי יריחו עשו שלא כדון, שהיו כורכין את שמע, ופירש רבא בגמ' (נ"ו ע"ב) שהיו אומרים 'היום על לְבָבְךָ', וזה שלא כדון כי משמע שרק היום יהיו על לְבָבְךָ ולא מחר. וההטעמה שם היא 'אֶשְׁרֵי אָנִי מְצָן הַיּוֹם עַל־לְבָבְךָ' בתביר טפחא, וטעותם היתה שהפסיקו בתביר יותר מאשר בטפחא.

¹² בגמרא (מגילה כ"ד ע"ב) כתוב שאין לכהן לישא את כפיו אם קורא אות אל"ף כאות עי"ן או אות עי"ן כאות אל"ף, וכן אין למנות כשליח ציבור מי שקורא כן. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן נ"ג סעיף י"ב).

ובמשנה ברורה שם (סקל"ז) הביא את דברי האחרונים, שכתבו שבמקום שכולם מדברים כך מותר. אך אע"פ שבמקום שכולם קוראים כך מותר להעלותו כש"ץ כיון שכך רגילים באותו מקום, מ"מ לכתחילה ודאי ראוי ונכון להדר לקרוא כהוגן בהגייה הנכונה. ובערוך השולחן (סימן נ"ג סעיף י"ה, סימן ס"א סעיף ח', סימן ס"ב סעיף ב') כתב שבמדינותינו

